

WIELOIMIENNOŚĆ WŚRÓD KOBIET Z WARSTWY MIESZCZAŃSKIEJ I CHŁOPSKIEJ ŚRODKOWO-ZACHODNIEGO PODLASIA (NA MATERIALE XVIII-WIECZNYCH KATOLICKICH I UNICKICH AKT METRYKALNYCH)

PIOTR ZŁOTKOWSKI

Maria Curie-Sklodowska University in Lublin

MULTIPLE CHRISTIAN NAMES OF WOMEN FROM THE BOURGEOISIE AND PEASANT STRATA OF MID-WESTERN PODLASIE (ON THE MATERIALS OF THE 18TH-CENTURY CATHOLIC AND UNIATE PARISH RECORDS). The paper addresses the problem of multiple names among women in the bourgeois and peasant environments in the 18th century. The anthroponymic material, which provides the basis for the analysis, dates from the years 1706–1799 and was extracted from 14 record books of 8 parishes (7 Catholic and 1 Uniate) in the mid-western Podlasie region. Despite the fact that the two- and three- name-formations are scarce (in the examined onomastic material they account for only 2.7% of the nominations), they appear to be an interesting research object. The study analyzes their origin and frequency. Additionally, the spread of multi-name nominations in the study and their chronology were examined.

Keywords: anthroponymy, female names, peasants, bourgeoisie, mid-western Podlasie

Badania imiennictwa, prowadzone z perspektywy synchronicznej i diachronicznej, są istotne nie tylko dla językoznawstwa, wpisują się bowiem w szeroki kontekst studiów nad kulturą. Zainteresowania onomastów skupiają się przede wszystkim na problematyce budowy i pochodzenia imion, funkcjonowaniu tej kategorii onomastycznej na płaszczyźnie językowej i ekstralingwistycznej, a także na przyczynach ich nadawania. Imiennictwo historycznego Podlasia również było przedmiotem analiz antroponimicznych (Abramowicz 1993, Abramowicz 2016, Abramowicz 2019, Citko 1999, Dacewicz 2017, Mordan 2016, Mordan 2017, Sajewicz 2017, Tichoniuk 2000¹).

Zwyczaj nadawania jednej osobie dwóch, rzadziej więcej imion sięga średnio-wieczna. Na ziemiach polskich współistniały wtedy dwa systemy imiennicze: rodzimy

---

1 Zob. też: Złotkowski, Piotr. „Imiona chrzestne w księdze chrztów unickiej parafii Hodyszewo z lat 1759–1801.” *Rozprawy Komisji Językowej ETN*, nr 65 (2018): 273–284.

i chrześcijański. Niektórzy nosili w tym czasie dwa imiona – słowiańskie i nadane na chrzcie chrześcijańskie. Wieloimiennosc stopniowo stawała się coraz bardziej powszechna, a w XVIII wieku była już dosyć widoczna. Wynikała zarówno z potrzeby opieki i wstawiennictwa większej liczby świętych patronów, jak również z chęci uczczenia imienników w rodzinie lub wśród możnych protektorów. Ze wzrostem liczby imion nadawanych jednej osobie mamy do czynienia szczególnie w XVIII stuleciu, a objął on głównie szlachtę i mieszczaństwo, ale niekiedy też ludność chłopską (Malec 2001: 81–82). Pomimo iż ukazało się już wiele publikacji na ten temat wciąż daleko do jego całościowego opracowania. Wynika to zapewne, jak zauważa Leonarda Dacewicz, ze żmudnej i czasochłonnej kwerendy archiwalnej. Zdaniem badaczki ekscerpacja źródeł wymaga nieadekwatnego nakładu pracy w stosunku do spodziewanych wyników badań (Dacewicz 2017: 169).

Teren, z którego pochodzi badany w niniejszym opracowaniu materiał, położony jest w środkowo-zachodniej części przedrozbiorowego województwa podlaskiego. Obszar ten administracyjnie przynależał do powiatu brańskiego dawnej ziemi bielskiej. Na podstawie badań prowadzonych przez historyków można stwierdzić, że struktury administracji kościoła katolickiego ukształtowały się tu do końca XV wieku. Przekazy źródłowe potwierdzają istnienie tutaj w XVI stuleciu sieci parafialnej chrześcijaństwa wschodniego. Z ustaleń historyków wynika również, że w interesującej nas części Podlasia osiedliła się ludność wschodniosłowiańska (ruska nadbużańska) i zachodniosłowiańska, która przybyła głównie z Mazowsza (Wisniewski 1977: 16–18, 69). Wskutek tych migracji wykształciła się na badanym terenie granica etniczna, a później językowa, między Słowianami zachodnimi i wschodnimi. Obecne jej położenie nie odzwierciedla stanu z XVI wieku, bowiem w wyniku zmiany stosunków etniczno-językowych w ciągu kilku stuleci przesunęła się ona częściowo na zachód.

Baza materiałowa, będąca podstawą niniejszego opracowania, została wyekscerpowana z ksiąg metrykalnych 8 parafii (7 katolickich i 1 unickiej) środkowo-zachodniego Podlasia. Najbardziej odpowiednie do badania tendencji zachodzących w imiennictwie w perspektywie diachronicznej okazały się księgi chrztów. Kwerendę przeprowadzono w 26 księgach metrykalnych parafii katolickich: Brańsk, Boćki, Dołubowo, Domanowo, Łubin, Poświętne Topczewo, Wyszonki oraz parafii unickiej w Hodyszewie, obejmujących okres od 1626 do 1799 roku. Polionimiczne zapisy chrzcielne odnotowano w 14 manuskryptach (zob. Źródła). Nie znaleziono żadnej inskrypcji poświadczającej wieloimiennosc w księgach XVII-wiecznych.

Zgodnie z przyjętym założeniem z ksiąg wynotowywano tylko zapisy dotyczące chrztów kobiet (zazwyczaj chrzczono niemowlęta, tylko sporadycznie osoby dorosłe) ze

środowiska mieszczańskiego i chłopskiego. Zdecydowana większość poświadczeń odnosi się do osób pochodzenia chłopskiego.

Właściwy obszar badań obejmuje teren zakreślony XVIII-wiecznymi granicami parafii: Brańsk, Hodyszewo, Domanowo, Łubin i Topczewo. Na tym terytorium znajduje się tylko jeden niewielki ośrodek miejski – Brańsk. Zapisy wynotowane z ksiąg pozostałych parafii uwzględniono tylko, o ile dotyczą one miejscowości objętych terenem badań. W okresie staropolskim nie przestrzegano ściśle rejonizacji w zakresie chrztów i zdarzało się, że ceremonia odbywała się w sąsiedniej parafii, jeśli jej siedziba znajdowała się bliżej miejsca zamieszkania rodziców. Mogły tu wchodzić w grę również inne względy (np. popularność danej parafii jako miejsca kultu albo jako celu pielgrzymek).

W wyniku przeprowadzonej kwerendy odnotowano 7180 chrztów (w obrządku łacińskim i unickim) kobiet. Wszystkie poświadczenia dotyczą okresu do końca XVIII wieku. Z tej liczby można wyodrębnić 179 chrztów, na których nadano dwa imiona i 11 ceremonii, podczas których obdarzono ochrzczoną trzema imionami. Z powyższego wynika więc, że w ogromnej większości zapisy odnoszą się do nominacji jednoimiennych. Nominacje dwu- i trójimienne stanowią łącznie zaledwie 2,7%. Wynika z tego, że niewielka grupa rodziców (jeśli chrzest dotyczył dziecka), zdecydowała się na nadanie dziewczynce więcej niż jednego imienia.

Formacje imienne będące przedmiotem naszego zainteresowania zostały odnotowane w 37 miejscowościach (w nawiasie podano liczbę nominacji imienniczych w danym punkcie osadniczym): Domanowo (26); Mień (22); Chojewo (21), Bodaki Wielkie (16); Brańsk (16) Topczewo (10); Markowo (8); Bodaki (7); Bodaki Małe (6); Onacki (5); Solniki (5); Glinnik (4); Koszewo (4); Hodyszewo (3); Łubin (3); Oleksin (3); Zamianowo (3); Brześcianka (2); Kalinowiec (2); Kiewłaki (2); Łubin Kościelny (2); Łubin Rudolty (2); Nełchy (2); Pruszanek – Baranki (2); Siedlece (2); Falki – Filipy (1); Holonki (1); Liza (1); Łukawica (1); Łubin Wioska (1); Ściony (1); Sieški (1); Wólka Pietkowska (1); Zalesie (1); Zanie (1); Załuskie (1); Załuskie Kościelne (1). Z przedstawionych danych wynika, że największą frekwencję wykazują one w kilku miejscowościach, a jednocześnie jest spora grupa wsi, w których zanotowano nieliczne, bądź nawet jednostkowe poświadczenia. Niewątpliwie wiąże się to z wielkością i liczebnością danej osady – wśród miejscowości z większą liczbą poświadczeń są m. in. siedziby parafii.

Warto przyjrzeć się pochodzeniu i chronologii zapisów zawierających nominacje wieloimienne. Poniższe zestawienie informuje, skąd zaczerpnięto materiał nazewniczy oraz z jakiego okresu pochodzą wyekscerpowane zapisy. W nawiasach umieszczono całkowitą liczbę nominacji oraz dane liczbowe odnoszące się do poszczególnych dziesięcioleci XVIII wieku:

- Księgi chrztów par. Boćki (58): 1740–1749 (3), 1750–1759 (26), 1760–1769 (29)
- Księgi chrztów par. Brańsk (21): 1700–1709 (1), 1710–1719 (2), 1720–1729 (1), 1730–1739 (5),
1790–1799 (12)
- Księgi chrztów par. Dołubowo (9): 1760–1769 (1), 1770–1779 (6), 1780–1789 (2)
- Księgi chrztów par. Domanowo (63): 1760–1769 (3), 1770–1779 (23), 1780–1789 (34), 1790–
1799 (3)
- Księgi chrztów par. Hodyszewo (6): 1780–1789 (5), 1790–1799 (1)
- Księgi chrztów par. Łubin (15): 1750–1759 (2), 1760–1769 (2), 1770–1779 (8), 1780–1789 (3)
- Księgi chrztów par. Topczewo (17): 1720–1729 (1), 1770–1779 (4), 1780–1789 (7), 1790–1799
(5)
- Księgi chrztów par. Wyszonki (1): 1790–1799 (1)

Z przedstawionej statystyki wynika, że największą liczbę interesujących nas formacji polionimicznych dostarczyła kwerenda w księgach metrykalnych parafii Domanowo i Boćki. Jeśli chodzi o chronologię zapisów, to powyższe dane utwierdzają nas w tym, że największą liczebność nominacje dwu- i trójimienne osiągnęły w latach 60-, 70- i 80-tych XVIII stulecia. W trzech wymienionych dziesięcioleciach wyglądało to liczbowo następująco – 35, 41 i 51 nominacji, co łącznie stanowi 66% ogółu poświadczeń. Najwcześniejsza źródłowa wzmianka zawierająca formację dwuimienną pochodzi z 1706 roku, natomiast najstarsze poświadczenie zestawienia trójimiennego datowane jest na 1745 rok.

Przyjrzyjmy się bliżej frekwencji imion kobiecych nadawanych na chrzcie w interesujących nas warstwach społecznych. Do nominacji wykorzystano ogółem 64 imiona, których łączna liczba użyczeń wyniosła 391. Przedstawmy je w kolejności według liczby użyczeń, którą podano w nawiasie: *Marianna* (52), *Katarzyna* (22), *Anna* (18), *Ewa* (17), *Franciszka* (17), *Joanna* (16), *Rozalia* (15), *Łucja* (13), *Magdalena* (12), *Agnieszka* (10), *Barbara* (10), *Teresa* (10), *Antonina* (9), *Anastazja* (9), *Marcjanna* (9), *Dorota* (8), *Zofia* (8), *Jadwiga* (7), *Józefa* (7), *Kunegunda* (7), *Urszula* (7), *Agata* (6), *Apolonia* (6), *Krystyna* (6), *Tekla* (6), *Jozafata* (5), *Aniela* (4), *Elżbieta* (4), *Gertruda* (4), *Julianna* (4), *Małgorzata* (4), *Marta* (4), *Scholastyka* (4), *Brygida* (3), *Justyna* (3), *Klara* (3), *Konstancja* (3), *Monika* (3), *Petronela* (3), *Wiktoria* (3), *Zuzanna* (3), *Cecylia* (2), *Eleonora* (2), *Eufrozyna* (2), *Róża* (2), *Agapia* (1), *Alojza* (1), *Antonia* (1), *Balbina* (1), *Dominika* (1), *Faustyna* (1), *Felicja* (1), *Helena* (1), *Hera* (1), *Karolina* (1), *Lucyna* (1), *Ludwika* (1), *Lukrecja* (1), *Maria* (1), *Martyna* (1), *Salomea* (1), *Stefanida* (1), *Teodora* (1), *Weronika* (1).

Jako pierwsze człony zestawień polionimicznych zostały wykorzystane następujące imiona: *Marianna* (34), *Katarzyna* (14), *Anna* (13), *Ewa* (9), *Franciszka* (8), *Rozalia* (8), *Agnieszka* (5), *Barbara* (5), *Joanna* (5), *Krystyna* (5), *Łucja* (5), *Marcjanna* (5), *Tekla* (5),

Teresa (5), Józefa (4), Julianna (4), Urszula (4), Anastazja (3), Dorota (3), Jadwiga (3), Jozafata (3), Zofia (3), Agata (2), Antonina (2), Apolonia (2), Gertruda (2), Kunegunda (2), Małgorzata (2), Marta (2), Petronela (2), Aniela (1), Antonia (1), Cecylia (1), Elżbieta (1), Eufrozyna (1), Faustyna (1), Hera (1), Klara (1), Konstancja (1), Lucyna (1), Ludwika (1), Magdalena (1), Maria (1), Martyna (1), Róża (1), Scholastyka (1), Stefanida (1), Teodora (1), Weronika (1), Wiktoria (1), Zuzanna (1).

W charakterze drugich elementów formacji dwu- i trójimiennych wystąpiły takie imiona jak: Marianna (17), Joanna (11), Magdalena (10), Franciszka (9), Ewa (8), Katarzyna (8), Łucja (8), Antonina (7), Rozalia (6), Agnieszka (5), Anastazja (5), Anna (5), Barbara (5), Kunegunda (5), Teresa (5), Zofia (5), Agata (4), Apolonia (4), Dorota (4), Jadwiga (4), Brygida (3), Józefa (3), Marcjanna (3), Monika (3), Urszula (3), Aniela (2), Eleonora (2), Elżbieta (2), Gertruda (2), Jozafata (2), Justyna (2), Klara (2), Konstancja (2), Małgorzata (2), Marta (2), Scholastyka (2), Zuzanna (2), Agapia (1), Alojza (1), Balbina (1), Cecylia (1), Dominika (1), Eufrozyna (1), Felicja (1), Karolina (1), Krystyna (1), Lukrecja (1), Petronela (1), Róża (1), Salomea (1), Tekla (1), Wiktoria (1).

Na trzeciej pozycji badanych zestawień onimicznych odnotowano imiona: Anastazja (1), Aniela (1), Dorota (1), Elżbieta (1), Helena (1), Magdalena (1), Marcjanna (1), Marianna (1), Rozalia (1), Scholastyka (1), Wiktoria (1).

Poniżej przedstawiamy również oryginalne poświadczenia źródłowe formacji dwu- i trójimiennych nadanych na chrzcie kobietom z warstwy mieszczańskiej i chłopskiej badanego obszaru w latach 1706–1799. Inskrypcja składa się z zapisu imion, roku ich poświadczenia, skrótu nazwy źródła (księgi metrykalnej) oraz skrótu nazwy miejscowości.

POŚWIADCZENIA ŹRÓDŁOWE FORMACJI DWUIMIENNYCH:

Agata – Dorota: *Agatham Dorotheam* 1757 Bk I/B/4 BD; *Agatham Dorotheam* 1779 Dm I/B/1 MN

Agnieszka – Anastazja: *Agetem Anastasiam* 1781 D I/B/1 ZM; – **Dominika:** *Agetam Dominicam* 1787 T I/B/7 TP; – **Joanna:** *Agete[m] Joannam* 1779 Dm I/B/1 MR; – **Marianna:** *Agetem Mariannam* 1780 Dm I/B/1 MN

Anastazja – Barbara: *Anastasiam Barbaram* 1719 Br I/B/2a BR; – **Ewa:** *Anastasiam Evam* 1780 Dm I/B/2 MR; – **Joanna:** *Anastasiam et Joannam* 1791 T I/B/7 TP

Aniela – Franciszka: *Angelam Franciscam* 1757 Bk I/B/4 BW

Anna – Agnieszka: *Annam Agnetem* 1726 T I/B/3 TP; – **Alojza:** *Anna[m] Aloisiam* 1797 Br LB I BR; – **Aniela:** *Annam Angelam* 1772 Ł I/B/4 CH; – **Antonina:** *Annam Antonina[m]* 1777 D I/B/1 ZM; – **Elżbieta:** *Annam Elisabetham* 1756 Ł I/B/2 KO; – **Kunegunda:** *Annam Cune-gundam* 1750 Bk I/B/4 BD; *Annam Conegonda[m]* 1777 Dm I/B/1 DM; *Annam Cunegundam* 1781 Dm I/B/2 MR; – **Łucja:** *Córkę ...Annę y Łucyę* 1780 HLB I HD; – **Magdalena:** *Annam Magdalena[m]* 1793 T I/B/7 TP; – **Marianna:** *Annam Mariannam* 1784 Dm I/B/2 DM; *Annam Mariannam* 1786 Dm I/B/2 GL; – **Zuzanna:** *Annam Susannam* 1780 Ł I/B/4 LB

Antonia – Magdalena: *Antoniam Magdalenam* 1777 Ł I/B/4 KO

Antonina – Marianna: *Antoninam Marianna[m]* 1786 Dm I/B/2 DM; – **Monika:** *Antoniam Monicam* 1773 T I/B/7 LI

Apolonia – Barbara: *Apolonia[m] Barbara[m]* 1780 Dm I/B/1 DM; – **Dorota:** *Apolloniam Dorotheam* 1779 Dm I/B/1 DM

Barbara – Anastazja: *Barbaram Anastasiam* 1755 Bk I/B/4 NE; – **Ewa:** *Barbaram Evam* 1732 Br I/B/2a BR; – **Jozafata:** *Barbaram Josephatam* 1775 Dm I/B/1 DM; – **Łucja:** *Barbaram Luciam* 1766 D I/B/1 SO; – **Teresa:** *Barbaram Teressiam* 1772 Ł I/B/4 LW

Dorota – Agata: *Dorotham Agatham* 1778 Dm I/B/1 MN; – **Apolonia:** *Dorotheam Appolonia[m]* 1766 Bk I/B/5 SO; – **Klara:** *Dorotheam Claram* 1778 T I/B/7 TP

Elżbieta – Marianna: *Elisabetham Mariannam* 1778 Dm I/B/1 MR

Eufrozyna – Ewa: *Euphrosinam Hevam* 1760 Bk I/B/4 BD

Ewa – Agapia: *Córkę ... Ewę y Ahafię* 1781 HLB I SC; – **Antonina:** *Eva[m] Antonina[m]* 1787 Dm I/B/2 MR; – **Balbina:** *Hevam Balbinam* 1756 Bk I/B/4 BW; – **Franciszka:** *Evam Franciscam* 1780 Ł I/B/4 LU; – **Marianna:** *Evam Marianna[m]* 1778 Dm I/B/1 MN; *Evam Mariannam* 1778 Dm I/B/1 DM; *Evam Mariannam* 1788 Dm I/B/2 MN; – **Zofia:** *Córkę ... Ewę, Zofię* 1780 HLB I HD

Faustyna – Joanna: *Faustina[m] Joanna[m]* 1754 Bk I/B/4 BW

Franciszka – Agnieszka: *Franciscam Agnetem* 1786 Dm I/B/2 DM; – **Antonina:** *Franciscam Antoninam* 1764 Bk I/B/5 CH; – **Apolonia:** *Franciscam Apolloniam* 1785 Dm I/B/2 DM; – **Józefa:** *Franciscam Josepham* 1779 Dm I/B/1 MN; – **Konstancja:** *Franciscam Constantiam* 1779 T I/B/7 TP; – **Kunegunda:** *Franciscam Cunegundam* 1760 Bk I/B/4 SO; – **Łucja:** *Franciscam Luciam* 1793 Dm I/B/2 DM; – **Petronela:** *Franciscam Pertonelam* 1789 T I/B/7 LK

Gertruda: – **Katarzyna:** *Giertrudem Catharinam* 1781 Dm I/B/2 DM; – **Marcjanna:** *Gertrudem Martiannam* 1797 W LB II MN

Jadwiga – Karolina: *Hedvigis Carolinam* 1752 Bk I/B/4 CH; – **Teresa:** *Hedvigem Teressiam* 1749 Bk I/B/4 BW; *Hedvigem Theressiam* 1763 Bk I/B/5 CH

Joanna – Agata: *Joannam Agatham* 1764 Bk I/B/5 CH; – **Magdalena:** *Joannam Magdalenam de Pazio* 1762 Bk I/B/4 CH; – **Małgorzata:** *Joannam Margaritham* 1760 Bk I/B/4 BW; – **Marianna:** *Joannam Mariannam* 1784 Dm I/B/2 PR; – **Scholastyka:** *Joannam Scholasticam* 1784 T I/B/7 TP

Jozafata – Gertruda: *Josephata[m] Gertru[dam]* 1777 D I/B/1 SD; – **Marianna:** *Josephatam Mariannam* 1780 Dm I/B/1 DM; *Josaphata Marianna* 1799 Br LB I BR

Józefa – Elżbieta: *Joseph Elisabeth* 1799 Br LB I BR; – **Joanna:** *Josepham Joannam* 1787 Dm I/B/2 MN; – **Katarzyna:** *Josepham Catharinam* 1779 Dm I/B/1 MN; – **Konstancja:** *Josepham[m] Constantiam* 1778 Ł I/B/4 LU

Julianna – Joanna: *Juliana[m] Joanna[m]* 1787 Dm I/B/2 GL; – **Magdalena:** *Julianam Magdalenam[m]* 1774 Dm I/B/1 MN; – **Monika:** *Julianna[m] Mo[nicam]* 1797 Br LB I BR

Katarzyna – Anastazja: *Catharinam Anastasiam* 1761 Bk I/B/4 CH; – **Anna:** *Corkie ... Katarzynę Annę* 1790 HLB I ZN; – **Antonina:** *Catharinam Antonina[m]* 1776 Dm I/B/1 DM; – **Ewa:** *Catharina[m] Eva[m]* 1776 T I/B/7 KW; – **Felicja:** *Catharinam Feli[ci]am* 1796 Br LB I BR; – **Franciszka:** *Catharinam Franciscam* 1767 Dm I/B/1 MN; *Catharinam Franciscam* 1780 Dm I/B/1 MR; – **Joanna:** *Catharinam Joannam* 1769 Ł I/B/4 LB; – **Magdalena:** *Catharinam Magdalenam* 1780 Dm I/B/1 MN; – **Małgorzata:** *Catharinam Margarittam* 1787 Dm I/B/2 DM; – **Marianna:** *Catharinam Marianna[m]* 1756 Ł I/B/2 BS; – **Rozalia:** *Catharinam [Rosa]liam* 1764 Ł I/B/2 KO; – **Salomea:** *Catharinam Salomeam* 1777 Dm I/B/1 MR; – **Urszula:** *Catharinam Ursulam* 1774 Dm I/B/1 MN

Klara – Magdalena: *Claram Magdalenam* 1760 Bk I/B/4 BM

Konstancja – Eleonora: *Constantiam Eleonoram* 1759 Bk I/B/4 CH

Krystyna – Anastazja: *Christinam Anastasiam* 1766 Bk I/B/5 NE; – **Anna:** *Christinam Annam* 1789 Ł I/B/4 LR; – **Joanna:** *Christina Joanna* 1789 Dm I/B/2 GL; – **Rozalia:** *Cristinam Rosaliam* 1776 D I/B/1 SD; – **Tekla:** *Christinam Teclam* 1755 Bk I/B/4 CH

Kunegunda – Marianna: *Cunegundem Mariannam* 1759 Bk I/B/4 CH; – **Zofia:** *Corka ... Konegonda Zofia* 1799 HLB I KW

Lucyna – Katarzyna: *Lucinam Catharinam* 1760 Bk I/B/4 BM

Łucja – Barbara: *Luciam Barbaram* 1756 Bk I/B/4 BM; – **Krystyna:** *Luciam Christina[m]* 1779 Ł I/B/4 LU; – **Marcjanna:** *Luciam Marciannam* 1763 Bk I/B/5 CH; – **Wiktoria:** *Lucia[m] Victoria[m]* 1779 Ł I/B/4 BS

Magdalena – Marianna: *Magdalenam Mariannam* 1789 T I/B/7 SK

Małgorzata – Antonina: *Margarittam Antoninam* 1787 Dm I/B/2 DM; – **Joanna:** *Margatitham Joannam* 1757 Bk I/B/4 ON

Marcjanna – Anastazja: *Martiannam Anastasiam* 1795 Dm I/B/2 MN; – **Antonina:** *Marciannam Antoninam* 1761 Bk I/B/4 CH; – **Franciszka:** *Marcian[n]am Franciscam* 1753 Bk I/B/4 BD; – **Teresa:** *Marciannam et Thaeresiam* 1790 T I/B/7 WP; – **Zuzanna:** *Matrian[n]a[m] Susannam* 1788 Dm I/B/2 MR

Maria – Magdalena: *Mariam Magdalenam* 1719 Br I/B/2a ZS

Marianna – Agata: *Mariannam Agatham* 1754 Bk I/B/4 BW; – **Agnieszka:** *Mariannam Agnetem* 1734 Br I/B/2a BR; *Mariannam Agnetem* 1733 Br I/B/2a BR; *in baptismo Mariana[m] in ceremonis Agnetem* 1780 Dm I/B/1 DM; – **Barbara:** *Mariannam Barbaram* 1782 Dm I/B/2 DM; – **Brygida:** *Mariannam Brigittam* 1732 Br I/B/2a OL; *Mariannam Brigidam* 1792 T I/B/7 TP; – **Eleonora:** *Mariannam Leonoram* 1753 Bk I/B/4 BD; – **Ewa:** *Mariannam Evam* 1778 Dm I/B/1 DM; *Mariannam Evam* 1780 Dm I/B/2 DM; – **Franciszka:** *Mariannam Franciscam* 1773 Dm I/B/1 DM; *Mariannam Franciscam* 1778 Dm I/B/1 MN; *Mariannam*

Franciscam 1788 T I/B/7 TP; – **Gertruda:** *Mariannam Gertrudem* 1752 Bk I/B/4 BW; – **Joanna:** *Córkę ... Maryannę Joannę* 1781 HLB I HD; – **Jozafata:** *Mariannam Josephatam* 1789 T I/B/7 FF; – **Józefa:** *Marianna[m] Josepham* 1780 Dm I/B/1 DM; *Mariannam Josepham* 1781 Dm I/B/2 DM; – **Justyna:** *Marianna[m] Justinam* 1768 Dm I/B/1 DM; – **Katarzyna:** *Mariannam Catharinam* 1797 Br LB I BR; – **Kunegunda:** *Mariannam Conegundam* 1774 Dm I/B/1 GL; – **Łucja:** *Mariannam Luciam* 1777 Dm I/B/1 MN; **Magdalena** – *Marianna[m] Magdalenam* 1766 Dm I/B/1 DM; *Mariannam Magdalena[m]* 1780 Dm I/B/1 MN; – **Marcjanna:** *Mariannam Marciannam* 1791 Dm I/B/2 MN; – **Marta:** *Mariannam Martham* 1777 Dm I/B/1 MN; – **Rozalia:** *Mariannam Rosaliam* 1754 Bk I/B/4 BD; *Mariannam Rosaliam* 1778 D I/B/1 ON; – **Scholastyka:** *Mariannam Scholasticam* 1783 Dm I/B/2 KN; **Urszula:** *Mariannam Ursulam* 1781 Dm I/B/2 DM; – **Zofia:** *Maryannam Zofiam* 1730 Br I/B/2a BR; *Marianna[m] Zofiam* 1778 D I/B/1 ZM

Marta – Anna: *Martham Annam* 1761 Bk I/B/4 BW; – **Łucja:** *Martham Luciam* 1764 Bk I/B/5 CH

Martyna – Barbara: *Martina[m] Barbara[m]* 1797 Br LB I BR

Petronela – Marianna: *Petrunelum Marianna[m]* 1765 Bk I/B/5 CH; – **Monika:** *Petronellam Monicam* 1756 Bk I/B/4 ON

Rozalia – Agata: *Rosaliam Agatham* 1770 Ł I/B/4 KO; – **Aniela:** *Rosaliam Angelam* 1772 Dm I/B/1 MN; – **Apolonia:** *Rosaliam Apoloniam* 1782 T I/B/7 TP; – **Łucja:** *Rosaliam Luciam* 1762 Bk I/B/4 ON; *Rosaliam Luciam* 1763 Bk I/B/5 BW; – **Magdalena:** *Rosaliam Magdalena[m]* 1797 Br LB I BR; **Róża:** *Rosaliam Rosam* 1755 Bk I/B/4 BD; **Teresa:** *Rosalia[m] Teressiam* 1774 Ł I/B/4 LR

Róża – Marianna: *Rosam Mariannam* 1780 D I/B/1 SO

Scholastyka – Apolonia: *Scholasticam Apolloniam* 1782 Dm I/B/2 MN

Stefanida – Joanna: *Stephanida[m] Joanna[m]* 1753 Bk I/B/4 BM

Tekla – Franciszka: *Teclam Franciscam* 1756 Bk I/B/4 SO; – **Justyna:** *Te[c]lam Justinam* 1765 Bk I/B/5 CH; – **Katarzyna:** *Thecla[m] Catharina[m]* 1779 D I/B/1 HL; – **Lukrecja:** *Theclam Lucretiam* 1766 Bk I/B/5 BM; – **Marianna:** *Theclam Mariannam* 1762 Bk I/B/4 CH

Teresa – Cecylia: *Teressiam Ceciliam* 1754 Bk I/B/4 CH; – **Jadwiga:** *Teressiam Hedvigem* 1756 Bk I/B/4 CH; *Theressi[am] Hedvigem* 1784 Dm I/B/2 DM; *Teressiam et Hedvigam* 1791 T I/B/7 ZL; – **Urszula:** *Teressam Ursulam* 1746 Bk I/B/3 BW

Urszula – Antonina: *Ursula[m] Antonina[m]* 1760 Bk I/B/4 CH; – **Brygida:** *Ursolam Brigittam* 1766 Bk I/B/5 BW; – **Rozalia:** *Ursulam Rosalia[m]* 1784 Dm I/B/2 MN

Weronika – Joanna: *Veronicam et Johannam* 1795 Br LB I BR

Wiktoria – Rozalia: *Victoria[m] Rosaliam* 1766 Bk I/B/5 BM

Zofia – Dorota: *Zophiam et Dorotam* 1706 Br I/B/2a OL; – **Jadwiga:** *Sophiam Hedvig[em]* 1798 Br LB I OL; – **Katarzyna:** *Zophiam Catharinam* 1779 Dm I/B/1 KN

Zuzanna – Klara: *Susannam Claram* 1726 Br I/B/2a BR

POŚWIADCZENIA ŹRÓDŁOWE FORMACJI TRÓJIMIENNYCH:

Agnieszka – Anna – Marianna: *Aagnetem Annam Marianna[m]* 1745 Bk I/B/3 BW

Cecylia – Katarzyna – Elżbieta: *Caeciliam Catharinam Elisabeth[am]* 1758 Bk I/B/4 BW

Ewa – Łucja – Wiktoria: *Hevam Luciam Victoriam* 1759 Bk I/B/4 ON

Hera – Ewa – Helena: *Heram Hevam Helenam* 1757 Bk I/B/4 BM

Julianna – Eufrozyna – Dorota: *Julianam Euphrosinam Dorotheam* 1760 Bk I/B/4 CH

Ludwika – Katarzyna – Scholastyka: *Ludovica Catharina Scholastica* 1799 Br LB I BR

Łucja – Marta – Rozalia: *Luciam Martham Rosaliam* 1761 Bk I/B/4 BW

Marianna – Anna – Magdalena: *Mariannam Annam Magdalenam* 1781 Dm I/B/2 PR; – **Ewa – Anastazja:** *Mariannam Evam Anastasiam* 1796 Br LB I ZK

Teodora – Zofia – Marcjanna: *Theodoram Sophiam Marciannam* 1763 Bk I/B/5 CH

Urszula – Justyna – Aniela: *Ursulam Justinam Anielam* 1765 Bk I/B/5 BW

Warto przyjrzeć się również pochodzeniu badanych imion. Większość to imiona żeńskie popularne w kręgu chrześcijaństwa zachodniego. Niestety, dysponujemy tylko częściowym materiałem z ksiąg unickich, nie mamy więc pełnego obrazu tendencji w zakresie wieloimienności panujących w owym czasie na badanym obszarze wśród chrześcijan rytu bizantyjskiego. W zgromadzonym materiale imienniczym występują imiona pochodzenia hebrajskiego lub aramejskiego: *Anna, Eleonora, Elżbieta, Ewa, Joanna, Jozafata, Józefa, Maria, Marta, Salomea, Zuzanna*. Nie do końca jasna jest etymologia (semicka lub łacińska) niezwykle popularnego imienia *Marianna*. Grupę imion o genezie greckiej tworzą onimy: *Agapia, Agata, Agnieszka, Anastazja, Apolonia, Barbara, Dorota, Eufrozyna, Helena, Hera, Katarzyna, Magdalena, Małgorzata, Stefanida, Tekla, Teodora, Teresa, Weronika, Zofia*. Znaczącą liczebnie podgrupę stanowią miana mające źródłosłów łaciński: *Aniela, Antonia, Antonina, Balbina, Cecylia, Dominika, Faustyna, Felicja, Julianna, Justyna, Klara, Konstancja, Krystyna, Lucyna, Lukrecja, Łucja, Marcjanna, Martyna, Monika, Petronela, Rozalia, Róża, Scholastyka, Urszula, Wiktoria*. Bazę materiałową struktur rozpatrywanych w niniejszym artykule uzupełniają imiona germańskie – *Alojza, Gertruda, Jadwiga, Karolina, Kunegunda, Ludwika*, celtyckie – *Brygida* i włoskie – *Franciszka*. Pochodzenie analizowanych form ustalono w oparciu o uznane publikacje z zakresu imiennictwa (Bubak 1993, Fros & Sowa 1975, Malec 1994, Tichoniuk 2000).

Przy rozpatrywaniu etymologii imion należy brać pod uwagę fakt, że niektóre z nich są żeńskimi wariantami imion męskich, powstałymi niekiedy znacznie później (i na innym terenie) niż ich męskie odpowiedniki. Znamienne jest również, że w badanym materiale nie odnotowano ani jednego imienia pochodzenia słowiańskiego. Interesujące jest pojawienie się wśród rozpatrywanych onimów rzadkich i oryginalnych imion jak: *Lukrecja* czy *Hera*. Świadczy to o tym, iż do warstwy mieszczańskiej i chłopskiej przenikały w owym czasie (choć w ograniczonym zakresie) modne tendencje nazewnicze, zapewne utrwalone wcześniej wśród szlachty.

Interesujące wydaje się porównanie wyników naszych badań z dotychczasowymi opracowaniami na temat historycznego imiennictwa Podlasia. Na uwagę zasługują w tym kontekście szczególnie dwie publikacje. Monografia Bazylego Tichoniuka o imionach i ich formach na pograniczu polsko-białoruskim od XVI wieku do roku 1839, a więc w okresie, który obejmuje niniejsze badanie, nie zawiera informacji o występowaniu zjawiska dwuimienności czy wieloimienności (Tichoniuk 2000). Opracowanie Leonardy Dacewicz na

temat uwarunkowań socjalno-kulturowych nadawania imion podwójnych w Dekanacie Białystok w II połowie XIX wieku, którego badawcze ramy czasowe nie pokrywają się z naszymi, zawiera natomiast kilka interesujących konkluzji. Z ustaleń autorki wynika, że dwuimienność w rodzinach chłopskich była zjawiskiem dość rzadkim, które prawdopodobnie stanowiło rezultat naśladownictwa zwyczajów szlachty i wynikało z chęci zatarcia niskiego pochodzenia (Dacewicz 2017: 182). Podobny wniosek, o niskiej popularności polionimii wśród kobiet z warstwy mieszczańskiej i chłopskiej środkowo-zachodniego Podlasia w XVIII stuleciu, można sformułować na podstawie danych przytoczonych we wstępie tego artykułu. Jeśli chodzi o dynamikę tego procesu, daje się zauważyć pewne podobieństwo. Leonarda Dacewicz odnotowała w dekanacie białostockim (szczególnie w parafii Białystok) w latach 90-tych XIX stulecia niemal całkowity zanik zwyczaju nadawania więcej niż jednego imienia (Dacewicz 2017: 177). Podobną tendencję obserwuje się również na interesującym nas terenie w ostatniej dekadzie XVIII wieku. W tym przypadku spadek popularności zjawiska wieloimienności nie był tak radykalny, gdyż liczba formacji polionimicznych zmniejszyła się tylko o połowę.

Należałoby zastanowić się także, czy motywem nadawania więcej niż jednego imienia mogła być tradycja rodzinna. Badania Leonardy Dacewicz nie potwierdziły ustaleń badaczy z innych regionów, że w imionach nadawanych jako drugie utrzymuje się częściej niż przy imionach pierwszych tradycyjna motywacja i w ich wyborze odgrywają większą rolę względy rodzinne (Dacewicz 2017: 182). Przebadana na potrzeby niniejszego opracowania baza materiałowa zawiera tylko 14 przykładów zbieżności imienia córki i matki. W 6 przypadkach dziewczynce nadano po matce pierwsze imię, w 8 – córka otrzymała imię matki jako drugie.

Pierwsze imię nadane po matce (6):

Annam Magdalena[m] ... Laboriosor[um] Andreae et Annae Andrzeykow 1793 T I/B/7 TP

Mariannam Agnetem ... Famator[um] Gregorii Dernowski et Mariannae 1733 Br I/B/2a BR

Mariannam Evam Anastasiam ... Famat[orum] Joannis et Mariannae de Bańkowskie

Szczurzewskich 1796 Br LB I ZK

Mariannam Franciscam ... Laboriosor[um] Francisci et Mariannae Wroblow 1788

T I/B/7 TP

Mariannam Gertrudem ... Laboriosor[um] Petri Kondradziuk et Mariannae 1752

Bk I/B/4 BW

Mariannam Leonoram ... Laboriosor[um] Valenti Grzybowski et Mariannae 1753

Bk I/B/4 BD

Drugie imię nadane po matce (8):

Agnetem Annam Marianna[m] ... Jacobi ignoris Cognominis et Annae 1745 Bk I/B/3 BW

Annam Mariannam ... Labor[iosorum] Joannis et Mariannae Bankowskich Kowalow 1786

Dm I/B/2 GL

Apolloniam Dorotheam ... Lab[oriosorum] Gregorii Chodorczuk [Theodorczuk]

et Dorotheae 1779 Dm I/B/1 DM

Catharinam Franciscam ... Laborios[orum] Joannis et Franciscae Talarkow 1767

Dm I/B/1 MN

Josaphata Marianna ... Famato Josepho Osmolski [et] Famata Marianna de Żukowskie 1799

Br LB I BR

Mariannam Franciscam ... Lab[oriosorum] Mathaei et Franciscae Kultaniuk 1773 Dm

I/B/1 DM

Theodoram Sophiam Marciannam ... Laboriosorum Antoni Szafraniuk et Sophiae 1763

Bk I/B/5 CH

Victoria[m] Rosaliam ... Laboriosorum Adalberti Chaniewicz et Rosaliae 1766 Bk I/B/5 BM

Wymienione wyżej zapisy nominacji stanowią jedynie 7% ogółu poświadczeń kreacji imienniczych odnotowanych w materiale badawczym. Na tej podstawie można zaryzykować stwierdzenie, że zjawisko wieloimienności wśród kobiet z warstwy mieszczańskiej i chłopskiej środkowo-zachodniego Podlasia w XVIII stuleciu raczej nie wynikało z tradycji rodzinnych.

SKRÓTY NAZW MIEJSCOWOŚCI

BD Bodaki; BM Bodaki Małe; BR Brańsk; BW Bodaki Wielkie; BS Brześcianka; CH Chojewo; DM Domanowo; FF Falki – Filipy; GL Glinnik ; HD Hodyszewo; HL Holonki; KN Kalinowiec; KO Koszewo; KW Kiewłaki; LB Łubin Kościelny; LI Liza; LK Łukawica; LR Łubin Rudołty; LU Łubin; LW Łubin Wioska; MN Mień; MR Markowo; NE Nełchy; OL Oleksin; ON Onacki; PR Pruszancka-Baranki; SC Ściony; SD Siedlece; SK Sieški; SO Solniki; TP Topczewo; WP Wólka Pietkowska; ZL Zalesie; ZM Zamianowo; ZN Zanie; ZK Załuskie Kościelne; ZS Załuskie

ŹRÓDŁA

AP Hodyszewo:

H LB I, Księga chrztów par. unickiej Hodyszewo z l. 1759–1801

AD Drohiczyn:

- Bk I/B/3, Księga chrztów par. Boćki z l. 1723–1748
 Bk I/B/4, Księga chrztów par. Boćki z l. 1748–1762
 Bk I/B/5, Księga chrztów par. Boćki z l. 1763–1803
 Br I/B/2a, Księga chrztów par. Brańsk z l. 1702–1734
 Br LB I, Księga chrztów par. Brańsk z l. 1794–1800
 D I/B/1, Księga chrztów par. Dołubowo z l. 1760–1783
 Dm I/B/1, Księga chrztów par. Domanowo z l. 1743–1780
 Dm I/B/2, Księga chrztów par. Domanowo z l. 1743–1780
 Ł I/B/2, Księga chrztów par. Łubin z l. 1725–1766
 Ł I/B/4, Księga chrztów par. Łubin z l. 1766–1790
 T I/B/3, Księga chrztów par. Topczewo z l. 1716–1730
 T I/B/7, Księga chrztów par. Topczewo z l. 1771–1793

AD Łomża:

- W LB II, Księga chrztów par. Wyszonki z l. 1780–1799

REFERENCES

- Abramowicz 1993:** Abramowicz, Zofia. *Imiona chrzestne białostoczan w aspekcie socjolingwistycznym (lata 1885–1985)*. Białystok: University of Warsaw Branch in Białystok, 1993. [In Polish: Abramowicz, Zofia. *Imiona chrzestne białostoczan w aspekcie socjolingwistycznym (lata 1885–1985)*. Białystok: Uniwersytet Warszawski filia w Białymstoku, 1993.]
- Abramowicz 2016:** Abramowicz, Zofia. “The Old Testament in the Culture of Jews and Christians from the Region of Podlasie.” *Onomastica*, no 60 (2016): 69–89. [In Polish: Abramowicz, Zofia. „Imiona starotestamentowe w kulturze podlaskich Żydów i chrześcijan.” *Onomastica*, nr 60 (2016): 69–89.]
- Abramowicz 2019:** Abramowicz, Zofia. *Imiona biblijne w historycznej antroponimii Podlasia (XVI–XVII w.)*. Białystok: Temida 2, 2019. [In Polish: Abramowicz, Zofia. *Imiona biblijne w historycznej antroponimii Podlasia (XVI–XVII w.)*. Białystok: Temida 2, 2019.]
- Bubak 1993:** Bubak, Józef. *Księga naszych imion*. Wrocław: Ossolineum, 1993. [In Polish: Bubak, Józef. *Księga naszych imion*. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1993.]
- Citko 1999:** Citko, Lilia. “Imiona mnichów Ławry Supraskiej.” In Abramowicz, Zofia & Dacewicz, Leonarda. *Nazewnictwo na pograniczach etniczno-językowych*: 75–80. University of Białystok Press, 1999. [In Polish: „Imiona mnichów Ławry Supraskiej.” W: Abramowicz, Zofia & Dacewicz, Leonarda. *Nazewnictwo na pograniczach etniczno-językowych*: 75–80. Białystok: Uniwersytet w Białymstoku, 1999.]

- Dacewicz 2017:** Dacewicz, Leonarda. "Socio-Cultural Determinants of Polyonymy in the Białystok Decanate in the 2nd half of the 19th Century." *Studia Wschodniosłowiańskie*, no 17 (2017): 169–186. [In Polish: Dacewicz, Leonarda. „Uwarunkowania socjalno-kulturowe nadawania imion podwójnych w Dekanacie Białystok w II połowie XIX wieku.” *Studia Wschodniosłowiańskie*, nr 17 (2017): 169–186.]
- Fros & Sowa 1975:** Fros, Henryk & Franciszek Sowa. *Twoje imię. Przewodnik onomastyczno-hagiograficzny*. Krakow: Wydawnictwo Apostolstwa Modlitwy, 1975. [In Polish: Fros, Henryk & Franciszek Sowa. *Twoje imię. Przewodnik onomastyczno-hagiograficzny*. Kraków: Wydawnictwo Apostolstwa Modlitwy, 1975.]
- Malec 1994:** Malec, Maria. *Imiona chrześcijańskie w średniowiecznej Polsce*. Krakow: Instytut Języka Polskiego PAN, 1994. [In Polish: *Imiona chrześcijańskie w średniowiecznej Polsce*. Kraków: Instytut Języka Polskiego PAN, 1994.]
- Malec 2001:** Malec, Maria. *The Given Name in Polish Anthroponymy and Culture*. Krakow: DWN, 2001. [In Polish: Malec, Maria. *Imię w polskiej antroponimii i kulturze*. Kraków: DWN, 2001.]
- Mordan 2016:** Mordan, Michał. "Old-style Orthodox First Names Given in Modern Times – Do They Always Reflect an Intentional Return to Tradition?" *Acta Polono-Ruthenica*, no 21 (2016): 51–65. [In Polish: Mordań, Michał. „Czy nadawane współcześnie stare imiona prawosławne zawsze są zamierzonym przejawem powrotu do tradycji?” *Acta Polono-Ruthenica*, nr 21 (2016): 51–65.]
- Mordan 2017:** Mordan, Michał. "Baptismal Names of Orthodox and Catholics of Bielsk Podlaski in the Late 19th and Early 20th Centuries." *Studia Wschodniosłowiańskie*, no 17 (2017): 143–164. [In Polish: Mordań, Michał. „Imiona chrzestne bielskich prawosławnych i katolików na przełomie XIX i XX wieku.” *Studia Wschodniosłowiańskie*, nr 17 (2017): 143–164.]
- Sajewicz 2017:** Sajewicz, Michał. "Changes in Personal Names in the Orthodox Communities of Hajnowski District, Białystok Region." *Studia Białorutenistyczne*, no 1 (2017): 335–360. [In Polish: Sajewicz, Michał. „Zmiany w imiennictwie osobowym prawosławnych społeczności powiatu hajnowskiego na Białostocczyźnie.” *Studia Białorutenistyczne*, nr 1 (2017): 335–360.]
- Tichoniuk 2000:** Tichoniuk, Bazyli. *Imiona i ich formy na pograniczu polsko-białoruskim od XVI wieku do roku 1839*. Zielona Góra: Tadeusz Kotarbinski Pedagogical University, 2000. [In Polish: Tichoniuk, Bazyli. *Imiona i ich formy na pograniczu polsko-białoruskim od XVI wieku do roku 1839*. Zielona Góra: Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. Tadeusza Kotarbińskiego, 2000.]
- Wisniewski 1977:** Wisniewski, Jerzy. "Eastern Region of Białystok District Colonization – Genetics, Development, Differentiation and Ethnic Changes." *Acta Baltico-Slavica*, no 11 (1977): 7–80. [In Polish: Wiśniewski, Jerzy. „Osadnictwo wschodniej Białostocczyzny – geneza, rozwój oraz różnicowanie i przemiany etniczne.” *Acta Baltico-Slavica*, nr 11 (1977): 7–80.]